

GÖÇ VE YEREL YÖNETİMLER

Bu haftanın konuşmacı konuk Yıldız Teknik Üniversitesi Öğretim Üyesi Doç. Dr. Fulya Memişoğlu ve moderatör Doç. Dr. Çiğdem Nas idi. Seminer gündemimizi Göç ve Yerel Yönetimler oluşturdu.

Göç, tarih boyunca insanların siyasi, sosyal ve ekonomik nedenlerle bir yerden başka bir yere hareketlerini tanımlayan temel bir olgudur. Ancak günümüzde göç hareketleri, hem hacmi hem de etkileri açısından çok daha karmaşık ve yönetilmesi güç bir hal olmaya başlamıştır. Türkiye, hem Asya hem Avrupa kıtalarının kesişim noktasında yer alması nedeniyle farklı yoğun göç bölgelerinden biri olmaya başlamıştır. 2000’li yılların başından itibaren değişen göç profiliyle birlikte Türkiye, klasik anlamda göç veren bir ülke olmaktan çıkmış, göç alan ve geçiş ülkesi haline gelmiştir. 2011 yılında başlayan Suriye krizi ile birlikte Türkiye, dünyanın en fazla mülteci barındıran ülkesi konumuna gelmiştir. 2024 itibariyle, geçici koruma altında yaklaşık 2,7 milyon Suriyeli Türkiye’de yaşamaktadır. Bununla birlikte, ikamet izinleri, düzensiz göçmenler ve uluslararası koruma başvuru sahipleri de bu sayıya eklendiğinde, göçmen sayısı çok daha büyük bir tabloyu ortaya koymaktadır.

Göç kavramı; yer, zaman, niyet, boyut ve hukuki statü gibi değişkenler üzerinden sınıflandırılabilir. Thomas Faist’in (2000) tanımlamalarıyla: **Alana göre;** yerel-uluslararası göç, **Zamana göre;** geçici – kalıcı göç, **Hukuki duruma göre;** düzenli – düzensiz göç, **Sebebe göre;** gönüllü – zorunlu göç, **Akışın boyutu;** bireysel – kitlesel göç olarak kategorilendirilebilir. Bu bağlamda, Türkiye’deki göçmen gruplarını anlamlandırmak için “mülteci”, “sığınmacı” ve “göçmen” kavramlarının net biçimde ayrıştırılması gerekmektedir. BM 1951 Cenevre Sözleşmesi’ne göre mülteci, zulüm riski taşıdığı gerekçesiyle ülkesini terk eden ve başka bir ülkeye sığınan kişidir. Ancak, Türkiye’de ‘mülteci’ kavramı Avrupa’da gelen göçmenler için tanımlanmıştır. Türkiye, göç yönetimini 2013 yılında kabul ettiği **6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK)** ile kurumsal bir zemine oturtmuştur. Bu kanunla birlikte **Göç İdaresi Başkanlığı** kurulmuş, geçici koruma ve uluslararası koruma mekanizmaları yasal güvenceye alınmıştır.

Göç yalnızca fiziksel bir yer değişimi değildir. Aynı zamanda toplumsal, kültürel, ekonomik ve siyasal düzlemlerde uyum süreçlerini zorunlu kılar. Sosyal uyum, Ager ve Strang’ın (2008) modelinde belirtildiği gibi çok boyutlu bir olgudur: **Temel belirleyiciler;** çalışma, barınma, sağlık, eğitim gibi hizmetlere erişim, **Kolaylaştırıcılar;** dil ve kültürel bilgi, sosyal köprüler, **Sosyal bağlantılar;** güven, istikrar ve sosyal ilişkiler olarak sıralanabilir. Sosyal uyum yalnızca göçmenlerin topluma entegre olmasını değil, aynı zamanda ev sahibi toplumun da bu sürece dahil edilmesini ifade eder. Bu süreç, “çift yönlü” bir etkileşimdir ve “varışın ilk gününden itibaren” başlamalıdır.

Türkiye'nin yaşamış olduğu esas problem, bu göç dalgasını 'geçici' olarak tanımlamasından ileri gelmiştir.

Göçmenlerin büyük kısmının kent merkezlerinde yaşıyor olması (yaklaşık %60'ı) yerel yönetimlerin bu süreçteki rolünü artırmıştır. Ancak yasal olarak belediyelerin doğrudan sorumluluğu bulunmamakla birlikte, **YUKK 96. Madde** kapsamında Göç İdaresi, yerel yönetimlerin katkısıyla uyum faaliyetleri planlayabilmektedir. Yerel yönetimler şu alanlarda aktif roller üstlenmektedir: **Hizmet sunumu**; dil kursları, sağlık hizmetleri, danışma merkezleri, **Kalkınma aktörlüğü**; istihdam yaratıcı projeler, kooperatifler, **Sivil katılımı teşvik**; göçmen meclisleri, mahalle buluşmaları, **Kurumsallaşma**; göç birimleri, sosyal uyum ofisleri olarak sıralayabiliriz. Belediyelerin RESLOG Projesi, Göçmen İşçi Sağlığı Merkezi (İBB), Kadın Kooperatifleri (Gaziantep, Adana) gibi projeleri bu kapsayıcı yaklaşımın başarılı örneklerindendir. Diğer taraftan yerel yönetimlerin Göç yönetimi ile ilgili kurumsallaşma özelinde başka başarılı uygulamalar da mevcuttur. **Göç ve Mülteci Meclisleri** (Adana, Şanlıurfa, Şişli), **Göçmen Hizmetleri Merkezleri** (Adana, Şanlıurfa, Keçiören), **Kadın ve Meslek Edindirme Merkezleri** (Gaziantep, Hatay, Kilis), **Toplum Merkezleri ve Mahalle Evleri** (İzmir BB, İBB), Uluslararası örnekler, Viyana (Entegrasyon Birimi), Hamburg (Finding Places), Atina (Koordinasyon Merkezi) gibidir. Bu tür uygulamalar hem göçmenlerin ihtiyaçlarına cevap vermekte hem de yerel halk ile göçmenler arasında sosyal köprülerin kurulmasına hizmet etmektedir.

Sonuç olarak, Türkiye'de göç ve sosyal uyum politikaları artık yalnızca merkezi idareye bırakılamayacak ölçüde yerel bir meseledir. Belediyelerin bu süreçte daha aktif rol üstlenebilmesi için; yasal ve kurumsal yetki tanımlarının netleştirilmesi, kapasite geliştirme ve personel eğitiminin artırılması, uluslararası fonlara erişimin kolaylaştırılması, Sivil toplum ve üniversitelerle işbirliğinin güçlendirilmesi gerekmektedir. Sosyal uyumun sürdürülebilirliği ancak çok aktörlü, katılımcı ve kapsayıcı politikalarla sağlanabilir. Yerel yönetimlerin bu dönüşümdeki yeri stratejik önemdedir.